

Szakolczai György

**John Maynard Keynes,
a nemzetközi gazdaság
keynesi rendje és a
Nemzetközi Valutaalap**

Közgazdasági Szemle Alapítvány

Szakolczai György új kötetét

2018. december 7-én, pénteken 10 órakor

mutatjuk be, a Batthyány Lajos Alapítvány székházában:

Budapest VI. ker., Eötvös u. 24.

A könyvről, annak „főszereplőjéről” és a kötet szerzőjéről **Csaba László**, az MTA rendes tagja, egyetemi tanár beszél.

Az esemény házigazdája: **Halm Tamás**,
a Közgazdasági Szemle főszerkesztője, a kötet szerkesztője.

A könyv megvásárolható a Líra valamennyi könyvesboltjában, így

Budapesten:

1053 Múzeum körút 17., 1072 Rákóczi út 14., 1072 Apor Vilmos tér
11-12.

Debrecenben:

4025 Piac u. 5. és 4026 Péterfia u. 18.

Pécsett:

7622 Bajcsy-Zsilinszky u. 11., 7623 Jókai u. 34. és 7621 Széchenyi
tér. 5.

Szegeden:

6720 Tisza Lajos krt. 34., 6729 Szabadka u. 7.

A könyv terjedelme 420 oldal, ára a Líra könyvesboltjaiban 3 820 fo-
rint.

A kötet ára a könyvbemutató idején **3000** forint.

Elérhető online:

Líra online

Bookline online

Csaba László akadémikus, egyetemi tanár lektori véleményéből

A 2007–2009. évi nagy pénzügyi válságot követően aligha kérdéses, hogy a jelen évtized legbefolyásosabb szelleme, az „új normalitás” ihletője Lord Keynes. Miközben a nemzetközi közgazdasági irodalomban – mindenekelőtt Lord Skidelsky monumentális munkája és Axel Leijonhufvud, az utolsó tanítvány írásai nyomán – élénk vita bontakozott ki a nagy angol közgazdász időszerűségéről, nálunk ritkán és legfőljebb instrumentálisan idézik őt. A magyar szakirodalmat a neoklasszikus főáram és az intézményi iskola vitája hatja át, nem számítva az egyre kiterjedtebb, elmélet nélküli vagy épp ezoterikus nézetekre alapozott gazdaságpolitikai és tisztán leíró munkákat.

Ebben a helyzetben mind az elmélet, mind a gyakorlat szempontjából joggal tekinthető hiánypótlónak Szakolczai György professzor munkája. Az évtizedes kutatómunkáját összegző monográfia egyedülálló a magyar szakirodalomban, mind extenzitását, mind pedig mélységét tekintve. Műfajilag nehezen besorolható írás. Sok tekintetben a fiatalok kedvelte három az egyben (3 in 1) kávéra emlékeztet. Egyrészt a hazai közönség által nem ismert, önmagában is könyvet érő regényes életrajz. Másrészt a második világháború és az azt követő, közel három évtizeden át működött pénzügyi rendszer kialakulását bemutató diplomáciatörténet. Az utóbbi tétel jelentős új szempontokkal gazdagítja a nemzetközi tanulmányok diszciplínáját. Különösen érdekes, ahogyan bemutatja a győztes hatalmak már ekkor is jórészt egymás ellen folytatott játszmáit egy eddig kevésbé feltárt területen. Harmadrészt, de korántsem utolsósorban egy jelentős, kiterjedt elmélettörténeti áttekintést kapunk az egyes belátások és megoldások kialakulásának összetevőiről, aminek révén a nemzetközi pénzügyek kritikai elméletének bemutatására is sor kerül.

Szerencsés, hogy az évtizedes kutatás előzetes eredményei lektorált folyóiratokban is megjelentek. A jelen kötet fő erénye az, hogy egységes szemléletben és koherens makrostruktúrában kifejtve adja elő mondanivalóját. A részletes dokumentáció a mű forrásértékét javítja, és mindhárom felsorolt terület iránt érdeklő elemzők – és a szélesebb szakközönség – számára is fontos ismereteket közöl.

A szerző a könyvről

Ez a könyv tudományos mű, és a szakmának, a közgazdászoknak szól, de messze túlmegy azon, amit a tudományos művek általában nyújtanak. Valóságos regény és fontos olvasmány a nem közgazdászok számára is. Leírja Keynes regényes életét és a nemzetközi gazdaság rendjéről kialakított elképzeléseit, amelyek a könyv szerzője szerint ma is időszerűek és megvalósítandók. Ez talán a könyv legfontosabb mondanivalója, amely a könyvet időszerűvé teszi. Leírja ellenfele, az amerikai White regényes életét és elképzeléseit, valamint a Valutaalap megalapításának a politikai összefüggésekre, Rooseveltt és Churchill szerepére is részletesen kitérő regényes történetét. A könyv középpontjában Keynesnek a méltányosabb és az egész emberiség javát, a világ egészének közjólétét szolgáló gazdasági világrendre vonatkozó elképzelései állnak. Bemutatja, hogy ezeket az elképzeléseit nem tudta elfogadtatni, és behalt ebbe a csalódásba, valamint a szerzőnek azt az állásfoglalását, hogy ez a világrend megvalósítása a mi generációnk feladata. Ez éles támadás azok nézetei ellen, akik ezt lehetetlennek tartják, és ezért ez a könyv elsősorban gazdaságpolitikai javaslat és vitairat.

Az I. rész mint regényes Keynes-életrajz indul, de már e részből is kiderül, hogy az őseitől örökölt hagyomány és kötelezettség volt az ő számára a gyöngék és hátrányos helyzetben lévők ügyének, a közjónak a szolgálata. Kiderül az is, hogy Keynes elsősorban nem tudós volt, ahogyan általában gondolják, hanem elképzeléseinek megvalósításért küzdő államférfi, akinek

tudása és szakmai tekintélye adta meg a hivatásos politikusokét sokszor messze meghaladó erejét. Életpályáját azzal kezdte, hogy kidolgozta az évtizedek óta megoldatlan indiai valuta-problémák rendezésének módját. Az I. világháború kitörésekor meghívták a brit pénzügyminisztériumba, és javaslatával elhárította a világméretű pénzügyi válság azonnali kitörését. Mindvégig ellenezte a háborút, és részese volt 1916. évi befejezésének kísérletében, de ennek lehetetlenülése után is tovább szolgálta hazáját. Versailles-ban megkísérelte emberibb és elfogadhatóbb békefeltételek kialakítását, és ezt követően is mindvégig azt az álláspontot képviselte, hogy soha és egyetlen államra – és így a vesztes Németországra – sem róható ki erejét meghaladó és polgárait túlterhelő fizetési kötelezettség. Amikor végképp látnia kellett törekvései sikertelenségét, megírta a versailles-i békeszerződést és megalkotóit a legélesebben elítélő és neki világhírt adó könyvét, *A béke gazdasági következményeit*, majd folytatta a harcot a békeszerződés revíziójáért, az egyre jobban terjedő munkanélküliség csökkentéséért és a gazdasági válság megoldásáért. Megírta a *Treatise on Money*-t és az őt a közgazdaságtan Smith melletti legnagyobb alakjává tevő *Általános elméletet*, amivel a közfelfogás szerint lezárult életműve.

A II. rész azt mutatja be, hogy ez a felfogás téves. Keynes a II. világháború elején kidolgozta a háború utáni gazdasági, elsősorban pénzügyi világrendre vonatkozó elképzeléseit, ezt elfogadtatta a vezető angol közgazdászokkal, megszerezte hozzá Churchill jóváhagyását, és meg akarta szerezni hozzá az amerikaiakét is. Ez az elképzelés és javaslat Keynes halála miatt sohasem jelent meg mint tudományos mű, hanem, nagy késéssel, mint a Valutaalap előkészítésének munkaanyaga, és máig szinte teljesen ismeretlen. E könyv talán legfontosabb célja ennek a szinte ismeretlen elgondolásnak a rendszerezett tárgyalása.

A III. rész mint regényes White-életrajz indul, de rövidesen kiderül, hogy az amerikaiak nem fogadták el Keynes elképzeléseit, hanem White ellentervet dolgozott ki. Keynes tervének középpontjában valami egészen új: a papíralapú világpénz és az erre felépülő nemzetközi klíring állt, White viszont a klasszikus aranyvaluta-rendszer egy változatához való visszatérést javasolta, az arany–dollár-standardot. E két terv ismertetését és összehasonlítását az ez ügyben Keynes és White, illetve az angolok és az amerikaiak közti küzdelem leírása követi.

A IV. részben leírtak szerint a két fél megegyezésre volt ítélve, mert a háború végére kétszen kellett állnia a háború utáni nemzetközi pénzügyi rendszer tervének. A megegyezés, hosszas tárgyalások után, Bretton Woodsban jött létre, és elutasította a Keynes-terv központi elemeit: a világpénzt és a nemzetközi klíringrendszert. Ehelyett a White javaslatának megfelelő arany–dollár-standardra épült föl, de Keynes be tudta építeni a megállapodásba azokat a védzáradékokat, amelyek így is lehetővé tették volna elképzeléseinek érvényesítését.

Az V. rész egy hármast tragédiát ír le. A Bretton Woods-it követő savannah-i értekezlet Keynes tiltakozása ellenére olyan helyzetet alakított ki, hogy a Valutaalap nem a Keynes elgondolása szerinti nemzetközi szervezet, a központi bankok elnökeinek tanácskozó és problémarendező testülete lett, hanem valósággal amerikai kormány szervvé vált. Keynes behalt az évekig tartó küzdelem fáradalmaiba és ebbe a végső csalódásba. White-ról kiderült, hogy hosszú évekig amerikai hivatalos iratokat szolgáltatott ki a szovjet titkosszolgálatoknak, mert feltételezte, hogy a világ amerikai–szovjet kondomínium lesz Európa teljes háttérbeszorításával. Belátta, hogy helyzete reménytelen, és ebbe halt bele. A Valutaalap eredeti koncepciója tarthatatlanná vált és megbukott (amint ezt Keynes előre látta), amikor Nixon 1972-ben letért az aranyalapról.

A VI. rész a ma uralkodó közgazdaság-tudományi főirány és a keynesi nézetek közti ellentétet foglalkozik. Bemutatja a neoklasszikus és a keynesi általános elmélet ellentétét és a keynesi elméletnek e könyv szerzője szerinti fölényét, valamint a neoklasszikus elmélet Keynes elleni fellépését megindító cikket és ennek tarthatatlanságát. Idéz többeket azok közül, akik szerint – akár csak e könyv szerzője szerint – elkerülhetetlen a Keyneshez való visszatérés. A könyvet Keynes, a Mester méltatása zárja le.

A könyv tartalomjegyzéke

	Előszó	11
I. rész	<u>Keynes életútja és életműve</u>	15
1. fejr.	Az ősök és a család, Eton és Cambridge	10
2. fejr.	Az Indiai Ügyek Minisztériuma, Cambridge, az <i>Indian Currency and Finance</i> és a Pénzügyminisztérium	25
3. fejr.	Versailles és <i>A béke gazdasági következményei</i>	41
4. fejr.	A békeszerződés revíziója, Európa rekonstrukciója, a <i>Treatise on Money</i> és az <i>Általános elmélet</i>	60
5. fejr.	Keynes életműve	79
II. rész	<u>A nemzetközi gazdaság keynesi rendjének alapelvei</u>	83
6. fejr.	A Keynes-terv előzményei és alapváltozata	85
7. fejr.	A Keynes-terv alapváltozatának részletei	100
8. fejr.	A Keynes-terv első változata	117
III. rész	<u>Angol–amerikai vita a Nemzetközi Valutaalapról</u>	142
9. fejr.	White életpályájának kezdete és a White-terv első változata	144
10. fejr.	A Keynes-terv második változata, a „fehér könyv”	173
11. fejr.	A White-terv második változata	211
12. fejr.	A Keynes- és a White-terv összehasonlítása	236
IV. rész	<u>A Nemzetközi Valutaalap megalapítása</u>	244
13. fejr.	A közös nyilatkozat	246
14. fejr.	A Bretton Woods-i megállapodás	273
V. rész	<u>A hármas tragédia és előzményei</u>	291
15. fejr.	White külpolitikai tevékenysége	293
16. fejr.	Keynes amerikai hiteltárgyalásai	309
17. fejr.	Savannah és a hármas tragédia	331
VI. rész	<u>A közgazdaságtan egyes új irányzatai és a nemzetközi gazdaság rendje</u>	364
18. fejr.	Az általános gazdasági egyensúly neoklasszikus és keynesi definíciója	365
19. fejr.	Robert E. Lucas Keynes-kritikája	383
20. fejr.	Keynes időszerűsége és nagysága	400
Függ	Függelékek	409
	Hivatkozások	411
	Szakolczai György tudományos tevékenysége	419

A szerző tudományos tevékenysége

E könyv szerzője, Szakolczai György 1938–1946-ban budapesti bencés diák, majd 1946–1948-ban, négy féléven át a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem hallgatója volt. Már mint másodéves hallgató személyes kapcsolatba került a magyar közgazdaság-tudomány doyenjével, Heller Farkassal, vele gyakorlatilag annak haláláig fenntartotta a kapcsolatot, hetenként meglátogatta, és professzorának példája nagy hatással volt egész életére.

1949 és 1957 között először mint adminisztrátor, majd mint a MÁVAG Mozdony- és Gépgyár géplakatos szakmunkása dolgozott. Ekkor is rendszeresen foglalkozott közgazdaság-tudományi munkával. 1957 elején jelent meg első, az input–output-elemzéssel foglalkozó többrészes cikke, majd 1957 végén Jan Tinbergen *Ökonometria* c. könyvének magyar fordítása. 1963-ban tette közzé *A gazdasági fejlődés feltételei*, 1967-ben pedig *A gazdasági növekedés feltételei* című cikkgyűjteményét. Ez utóbbiak gyakorlatilag egyetemi segédkönyvek, ajánlott olvasmányok voltak, és nagymértékben járultak hozzá ahhoz, hogy a modern nyugati közgazdaságtan ismertté vált és polgárjogot nyert Magyarországon.

1963 és 1988 között a különböző szervezeti keretek között működő Ökonometriai Laboratórium vezetője volt. Ez a kutatócsoport megkísérelte e módszerek és elvek alkalmazását a magyar gazdaság problémáinak elemzésére és megoldására, és támogatta a leginkább progresszív hazai törekvéseket, így a gazdasági mechanizmus reformját. Szakmai iskola is lett, és tagjai közül került ki az MNB két korábbi alelnöke, a Monetáris Tanács egyik tagja, a Pénzügyminisztérium és az MNB számos vezető tisztviselője, az Államkincstár elnöke és a főváros pénzügyi főpolgármester-helyettese. A laboratórium munkatársai nagyszámú publikációban tették közzé eredményeiket, elgondolásaikat és javaslatukat.

1990 és 1998 között a Budapesti Műszaki Egyetemen először mint óraadó, majd mint egyetemi tanár, ezután pedig – 2015-ig – az Általános Vállalkozási Főiskolán mint *professor emeritus* adott elő. A Magyar Tudományos Művek Tárában nyilvántartott tudományos közleményeinek száma 264. Munkásságáért már 1972-ban megkapta a Magyar Közgazdasági Társaság Széchenyi Emlékérmét, 1974-ben a kandidátusi fokozatot, 1993-ban lett a mai nevén Corvinus habilitált doktora és egyetemi tanár. 2012-ben megkapta a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét, 2016-ban pedig a Szent István Tudományos Akadémia a rendes tagjai közé választotta. Valamennyi műve és egész munkássága megfelel e könyv központi alakja, Keynes tanításának: minden közgazdasági munka célja csak az ország és az egész emberiség javának, „az emberiség legszebb reményeinek” szolgálata lehet.

A könyvet a Közgazdasági Szemle Alapítvány tette közzé, és a közzététel a Pallas Athéné Domus Animae Alapítvány támogatásával valósult meg.

Lektorálta:

Csaba László, az MTA rendes tagja, egyetemi tanár és

Szapáry György, az MNB elnökének főtanácsadója